

ВІДНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ОКУПАЦІЙНІЙ ЗОНІ НІМЕЧЧИНИ ТА ЗАХІДНИХ СЕКТОРАХ БЕРЛІНУ ПІСЛЯ 1945 РОКУ: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Паславська Н.Т.

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри адміністративного та фінансового права

Львівського національного університету імені Івана Франка

natalya.paslavska@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1450-9970>

Паславська Н.Т. Відновлення адміністративної юстиції у французькій окупаційній зоні Німеччини та західних секторів Берліну після 1945 року: історико-правові аспекти.

Статтю присвячено проблемі відновлення адміністративної юстиції у французькій окупаційній зоні Німеччини та західних секторів Берліну після 1945 року. У кожній з чотирьох окупаційних зон цей процес відбувся зі своїми особливостями. Але у кожному разі відновленню адміністративної юстиції у різних окупаційних зонах сприяв попередній історико-правовий досвід. Вже до Ваймарського періоду у більшості земель Німецького Рейху існували власне адміністративні суди, але тодішній адміністративно-правовий захист не керувався якоюсь єдиною концепцією, а пропонував радше змішану систему адміністративної юстиції. Предметом суперечок була проблема підпорядкування адміністративної юстиції діючій адміністрації чи судам. Залежно від вирішення цієї проблеми, адміністративна юстиція кожної із земель виявляла певні особливості. На базі цього досвіду відбувалось відновлення адміністративної юстиції у відповідних окупаційних зонах Німеччини після захоплення влади націонал-соціалістами 30 січня 1933 року та їхньої поразки у Другій світовій війні.

Французьку окупаційну зону було утворено з частин американської та британської окупаційних зон, до складу яких входили неоднорідні адміністративні одиниці – південної частини колишньої пруської Рейнської провінції, частини пруської провінції Нассау, Рейнгессена, регіону Саар, колишнього баварського Пфальцу, Південного Бадена, Південного Вюртемберга, Гогенцоллерна і баварського округу Ліндау. Із них було сформовано землі Рейнланд-Пфальц, Баден і Вюртемберг-Гогенцоллерн, а регіон Саар, пізніше Саарланд, почав розвиватися самостійно. Баварський округ Ліндау, який з 1 вересня 1955 року знову увійшов до складу Баварії, на той час був автономним і перебував під опікою Вюртемберг-Гогенцоллерна.

Наказ Генерального адміністратора про відновлення адміністративної юстиції у французькій зоні від 23 липня 1946 року передбачав відновлення роботи адміністративних судів земель Баден, Вюртемберг, Гессен-Пфальц і Рейнланд-Гессен-Нассау. Щодо складу судів, їхньої юрисдикції та процедури було застосовано положення, які були чинними до 30 січня 1935 року. У Саарі створення адміністративних судів було передбачено окремим наказом.

Ключові слова: адміністративна юстиція, адміністративна юрисдикція, адміністративні суди, союзники, французька окупаційна зона, Друга світова війна, західні сектори Берліну, Німеччина.

Paslavska N.T. Restoration of administrative justice in the French occupation zone of Germany and the western sectors of Berlin after 1945: historical and legal aspects.

The article is devoted to the problem of restoring administrative justice in the French occupation zone of Germany and the western sectors of Berlin after 1945. In each of the four occupation zones, this process took place with its own characteristics. But in each case, the restoration of administrative justice in various occupation zones was facilitated by previous historical and legal experience. Even before the Weimar period, administrative courts actually existed in most of the lands of the German Reich, but administrative legal protection at that time was not guided by any single concept, but rather offered a mixed system of administrative justice. The subject of disputes was the problem of subordinating administrative justice to the

current administration or the courts. Depending on the solution of this problem, the administrative justice of each of the lands showed certain features. On the basis of this experience, administrative justice was restored in the respective occupation zones of Germany after the seizure of power by the National Socialists on January 30, 1933 and their defeat in the Second World War.

The French occupation zone was formed from parts of the American and British occupation zones, which included heterogeneous administrative units - the southern part of the former Prussian Rhineland, part of the Prussian province of Nassau, Rheinhessen, the Saar region, the former Bavarian Palatinate, Southern Baden, Southern Württemberg, Hohenzollern and of the Bavarian district of Lindau. The states of Rhineland-Palatinate, Baden and Württemberg-Hohenzollern were formed from them, and the Saar region, later Saarland, began to develop independently. The Bavarian district of Lindau, which rejoined Bavaria on September 1, 1955, was at that time autonomous and under the guardianship of Württemberg-Hohenzollern.

The order of the General Administrator on the restoration of administrative justice in the French zone of July 23, 1946 provided for the restoration of the administrative courts of the states of Baden, Württemberg, Hesse-Pfalz and Rhineland-Hessen-Nassau. Regarding the composition of the courts, their jurisdiction and procedure, the provisions that were in force until January 30, 1935 were applied. In Saar, the creation of administrative courts was provided for by a separate order.

Key words: administrative justice, administrative jurisdiction, administrative courts, allies, French occupation zone, World War II, western sectors of Berlin, Germany.

Постановка проблеми. Адміністративна юстиція є одним із важливих гарантів законності, що керується принципом поділу влади і покликана забезпечувати контроль за діяльністю органів публічного управління суто в рамках закону. Виклики, перед якими постала сьогодні Українська держава в умовах російської військової агресії, ускладнюють процеси реформування судової системи в Україні, але є одним з обов'язкових елементів на шляху її входження до Європейського Союзу. Тому для прискорення реформ варто скористатися вже наявним історико-правовим досвідом провідних європейських держав, щоб уникнути можливих помилок і здійснити потрібні реформи швидко і якісно.

Аналіз дослідження проблеми. Становлення адміністративної юстиції ФРН висвітлювали у своїх працях насамперед німецькі історики права – К.-Г. Фабер, В. Шварц, Г.Г. Бамбергер, Г. Мюллер, О. Бер, Р. Гайст, У. ф. Дассель, К.-П. Зоммерман, Б. Шаффарцік та ін. В українському правознавстві більшою мірою висвітлювались загальні питання адміністративної юстиції в Німеччині. Варто згадати праці В.М. Бевзенка, Комзюка А.Т., Р.С. Мельника, М.І. Смоковича. Однак історико-правові аспекти адміністративної юстиції в Німеччині досі окремо не вивчались.

Метою статті є аналіз історико-правових аспектів відновлення адміністративної юстиції у французькій окупаційній зоні Німеччини та західних секторах Берліну після Другої світової війни.

Виклад основного матеріалу. Французька окупаційна зона, утворена з територіальних частин американської та британської окупаційних зон [1, с. 25], складалася з дуже різноманітних адміністративних одиниць, а саме «південної частини колишньої пруської Рейнської провінції, частини колишньої пруської провінції Нассау, Рейнгессена, регіону Саар, колишнього баварського Пфальцу, Південного Бадена, Південного Вюртемберга, Гогенцоллерна і баварського округу Ліндау» [2, с. 47]. З цих територій утворилися землі Рейнланд-Пфальц, Баден і Вюртемберг-Гогенцоллерн, а регіон Саар, пізніше названий Саарланд, почав розвиватися самостійно. Баварський округ Ліндау, який з 1 вересня 1955 року знову увійшов до складу Баварії, на той час був автономним і перебував під опікою Вюртемберг-Гогенцоллерна [3, прим. 18, с. 97].

Наказ про відновлення адміністративної юстиції у французькій зоні в цілому було віддано 23 липня 1946 року розпорядженнями Генерального адміністратора № 76 та № 77. «Розпорядження № 76 Генерального адміністратора про відновлення роботи адміністративних судів у французькій окупаційній зоні» [4, с. 256] передбачало, окрім відновлення роботи адміністративних судів земель Баден, Вюртемберг, Гессен-Пфальц і Рейнланд-Гессен-Нассау (ст. 1), що стосовно складу судів, їхньої юрисдикції та процедури застосовуються положення, які були чинними до 30 січня 1935 року. Для регіону Саар – відповідно до прагнення французької окупаційної влади відокремити його від французької окупаційної зони – було видано окреме розпорядження, а саме «Розпорядження № 77 Генерального адміністратора про створення адміністративних судів в регіоні Саар» [5, с. 256].

Землю *Рейнланд-Пфальц* було утворено Наказом № 57 французького військового уряду від 30 серпня 1946 року [6, с. 291] з територій двох раніше створених Вищих президій Гессен-Пфальц та Рейнланд-Гессен-Нассау. Конституція землі Рейнланд-Пфальц від 18 травня 1947 року регулювала

правовий захист адміністративних судів у ст. 124. Там було передбачено, що адміністративні суди за скаргою постраждалого вирішують, чи відповідають рішення або розпорядження адміністративних органів закону і чи не виходять вони за межі належного розсуду. Таким чином, загальне положення було закріплено в Конституції [7, с. 51, 57]. Посилання на ст. 121 у ст. 124 також забезпечило незалежність адміністративних судів. Однак, з переглядом ст. 124 у 1991 році, який адаптував статтю до формулювання реч. 1 абз. 4 ст. 19 Основного закону ФРН, конкретне посилання на адміністративні суди було вилучено.

Відновлення адміністративної юстиції на території пізнішої землі Рейнланд-Пфальц відбулося ще до заснування землі і ще до видання французьким військовим урядом вищезгаданого розпорядження № 76. 30 березня 1946 року був виданий Наказ Головного президента землі Рейнланд-Гессен-Нассау про відновлення районного адміністративного суду [8, с. 17]. Цей тимчасовий наказ все ще був тісно пов'язаний з діючою адміністрацією. Відповідно до § 2 районні адміністративні суди – деякі з яких були відновлені при урядах (§ 1) – склалися з глави уряду в ролі головного та трьох інших членів, «які не обов'язково повинні належати до уряду» (абз. 2 § 2). До відновлення міських та окружних адміністративних судів рішення замість них приймали нижчі адміністративні органи відповідно до § 6. Щодо застосованої процедури, то в § 4 міститься посилання на Пруський державний адміністративний закон від 30 липня 1883 року, а в § 5, щодо допустимості адміністративної судової процедури, також міститься посилання на попередні нормативні акти, зокрема, на принцип виключного переліку, що діяв у Пруссії на той час. Наказом Президента від 2 червня 1946 року було створено Державний адміністративний суд у Кобленці [там само, с. 95] як найвищу інстанцію для землі Рейнланд-Гессен-Нассау. Цей суд був «першим справжнім адміністративним судом на території теперішньої землі Рейнланд-Пфальц, а його штатні та/або позаштатні члени були першими справжніми адміністративними судьями держави» [9, с. 91].

Циркулярним розпорядженням від 11 вересня 1946 року було відновлено адміністративну юрисдикцію для території Верхньої Президії землі Гессен-Пфальц [10, с. 519]. Правовий захист спочатку був структурований на трьох рівнях. Відповідно до § 2 Циркулярного розпорядження, адміністративними судами були окружні адміністративні управління, районні адміністративні суди та Вищий адміністративний суд. Районні адміністративні суди були створені при регіональних радах Пфальца та Рейнланд-Пфальца (§ 4 Циркулярного розпорядження), хоча адміністративний округ Рейнланд-Пфальц незабаром був відокремлений від Вищої регіональної ради Гессен-Пфальца і приєднаний до Вищої регіональної ради Рейнланд-Гессен-Нассау. Відповідно до абз. 1 § 5 Циркулярного розпорядження, Вищий адміністративний суд отримав прописку у м. Нойштадт-ан-дер-Гардт (сьогодні: м. Нойштадт-ан-дер-Вайнштрассе). Робота в районних адміністративних судах та у Вищому адміністративному суді могла здійснюватися за сумісництвом, щоб не виникало питання про кадрове розмежування адміністрування та юрисдикції. Щодо застосування норм Циркулярне розпорядження у §§ 7 і 8 посилається на правові положення, що діяли в Пфальці станом на 30 січня 1933 року. Це прикметно, оскільки відповідно до цього баварські положення, що діяли на той час у Пфальці (замість гессенського закону про адміністративне право від 8 липня 1911 р.), включно з методом виключного переліку, мали застосовуватися і в Рейнгессені. Після утворення землі Рейнланд-Пфальц уряд землі видав 18 березня 1947 року «Державний наказ про спрощення заходів у сфері адміністративної юстиції», який обмежив ланцюжок оскарження до двох рівнів і скасував Вищий адміністративний суд у Нойштадті, який практично ніколи не діяв, так що «Державний адміністративний суд у Кобленці відтоді був єдиним вищим адміністративним судом у Рейнланд-Пфальці» [9, с. 93]. Наказ не торкнувся нормативно-правових актів, що діють у Рейнланд-Пфальці (пруських, баварських або гессенських, залежно від частини землі).

Після того, як американський військовий уряд уже створив землю *Вюртемберг-Баден* Декларацією № 2 від 19 вересня 1945 року, закріпивши таким чином відокремлення Північного Вюртемберга і Північного Бадена від первинних земель за конституційним правом, «(дві південні половини держави) плавали, як покинуті острови в морі, ізольовані, так і не сформувавши нову незалежну державну спільноту для південних частин Бадена та Вюртемберга» [11, с. 13, 17]. Хоча і (Південний) Баден, і (Південний) Вюртемберг, включно Гогенцоллерн, мали тимчасову адміністрацію, створену французькою окупаційною владою, утворення держави затягнулося, оскільки французький військовий уряд «з огляду на свої амбіції в Північному Бадені (прагнув) уникнути будь-яких прецедентів» [12, с. 477, 491]. Лише у вересні 1946 року було прийнято рішення утворити з південного Бадену, південного Вюртемберга та Гогенцоллерна не одну, а дві землі. Так що заснування обох земель відбулося не екс-

пліцитно, а малося на увазі зі створенням дорадчих державних зборів наказами № 65 і 66 від 8 жовтня 1946 року, завданням яких було, зокрема, розробити проєкт конституції [там само, с. 491].

Конституції Бадена та Вюртемберг-Гогенцоллерна, які були прийняті на референдумі 18 травня 1947 року, по-різному вирішували питання адміністративної юстиції. Стаття 109 Конституції землі Баден передбачала, серед іншого, що адміністративна юстиція здійснюється адміністративними судами, а згідно зі ст. 113, структура та юрисдикція адміністративних судів регулюється законом. Загальне положення було закріплено в абз. 3 ст. 114. Відповідно до нього суд вирішує між сторонами законність офіційних розпоряджень та адміністративних актів. Конституція землі Вюртемберг-Гогенцоллерн передбачала у абз. 1 ст. 63, що проти розпоряджень і наказів адміністративних органів постраждалих може оскаржити рішення адміністративних судів на підставі порушення його особистих прав, або коли на нього покладено обов'язок, який йому не мав би належати, таким чином, визначаючи і загальне положення, і вимогу суб'єктивного публічного права. Абз. 2 ст. 63 регулює питання незалежності суддів адміністративної юстиції шляхом посилання на ст. 60.

Адміністративна юстиція в Бадені та Вюртемберг-Гогенцоллерні була відновлена в різний час, але вже після оприлюднення згаданого вище Розпорядження № 76 французького військового уряду. Першим 19 серпня 1946 року було видано «Правове розпорядження про здійснення адміністративного судочинства» для землі Вюртемберг-Гогенцоллерн [13]. Це розпорядження мало свої особливості. Судовий захист був (або залишився) обмежений однією інстанцією – Вищим адміністративним судом із місцезнаходженням у Бебенгаузені. Крім того, судовий процес був до певної міри непослідовним, оскільки частково – щодо вюртемберзької частини землі – базувався на загальному положенні (див. абз. 1 § 11), а також частково – щодо Гогенцоллерна – передбачав застосування колишнього прусського права з принципом виключного переліку (абз. 2 § 11). Врешті відокремлення персоналу від діючої адміністрації не було здійснено послідовно, оскільки крім президента лише два інших члени Вищого адміністративного суду мали призначатися на повну ставку (абз. 1 § 2). Для землі Баден відновлення адміністративної юстиції відбулося з «Державним наказом про структуру адміністративної юстиції» від 30 березня 1947 р. [14, с. 89]. Судова система мала дворівневу структуру: у першій інстанції було передбачено три адміністративні суди (у Фрайбурзі, Констанці та Баден-Бадені), у другій інстанції – Вищий адміністративний суд у Фрайбурзі (§ 1). Земельний наказ у § 13 відсилав до старого баденського закону в редакції від 30 січня 1933 року. Навіть у землі Баден зв'язок з діючою адміністрацією не був розірваний, оскільки члени Вищого адміністративного суду та адміністративних судів могли призначатися з числа вищих державних службовців внутрішньої адміністрації (§§ 8 і 9). Загальне положення тепер застосовувалося до юрисдикції адміністративних судів відповідно до абз. 1 § 2 у випадку позовів про скасування, а інші провадження були перераховані в старому Законі про адміністративну юрисдикцію землі Баден, на який посилається абз. 2 § 2. Деталі були предметом виконавчого наказу від 16 січня 1948 року, в якому також було опубліковано текст Закону про адміністративну юрисдикцію землі Баден від 14 червня 1884 року у версії від 30 січня 1933 року, яка була визнана діючою.

Баварський район Ліндау на Боденському озері також був частиною французької окупаційної зони. Він не був закріплений за жодною з земель, утворених у зоні за державним правом, мав певну самостійність, «державоподібний статус» [15, с. 64], але тимчасово був приєднаний до Вюртемберг-Гогенцоллерна. В окрузі Ліндау адміністративне судочинство спочатку було запроваджено розпорядженням від 21 червня 1948 року [250] для вирішення житлових питань у формі житлового суду, юрисдикція якого незабаром була розширена розпорядженням від 25 вересня 1948 року «Про утворення адміністративного суду» – до спорів з адміністративного права. Здійснення адміністративної юстиції в Ліндау отримало «всеосяжну незалежну правову основу» [16, с. 64] з Правовим розпорядженням президента округу про адміністративну юрисдикцію в баварському окрузі Ліндау від 9 березня 1949 року.

Французька окупаційна влада, яка спочатку хотіла анексувати регіон *Саар*, але наштовхнулася на опір з боку інших окупаційних сил, переслідувала пізніше мету виокремити регіон Саар зі своєї зони та з контексту німецької державності, надавши йому незалежний статус і тісніше пов'язати його з Францією, насамперед економічно. 15 грудня 1947 року було видано Конституцію землі Саар, і коли вона набула чинності 17 грудня 1947 року, «окупаційний режим в області Саар офіційно вважався завершеним» [17, с. 157, 158].

Ст. 115 Конституції землі Саар передбачала – до перегляду другої основної частини Законом про внесення змін від 4 липня 1979 року, – що «адміністративні суперечки ... вирішують адміністративні суди, визначені законом». Для судових спорів між муніципалітетами, асоціаціями муніципалітетів та державними органами ст. 128 встановлювала окрему юрисдикцію адміністративних судів. Ст. 113 ре-

гулювала незалежність суду. Ст. 20 передбачала і досі передбачає: «Якщо хтось вважає, що його права були порушені органом державної влади (землі Саар), він має право подати скаргу або позов до суду». У той час це формулювання розуміли як таке, що у разі порушення прав з боку органів державної влади звернення до суду не є обов'язковим, але може бути альтернативним [18, с. 23].

Особливе становище регіону Саар у французькій зоні проявилось зрештою тим фактом, що запровадження адміністративної юстиції не розглядалось у згаданому вище розпорядженні № 76 щодо відновлення адміністративних судів у зоні французької окупації, але окремо в Розпорядженні № 77 Генерального адміністратора про заснування адміністративних судів у регіоні Саар [там само, с. 20]. Щодо складу, місця розташування, юрисдикції та процедури єдиного адміністративного суду воно посилалось на розпорядження «Délégué Supérieur pour le Gouvernement Militaire de la Sarre», яке ще не було оприлюднено. Адміністративна юстиція в землі Саар розвивалась загалом повільно. Спочатку наказом від 5 вересня 1946 р. було створено Адміністративний суд регіону Саар у виборчих справах, якому згодом були передані подальші додаткові повноваження. Однак минув ще не один рік, доки Адміністративний суд і Вищий адміністративний суд регіону Саар були створені з повною юстицією [там само, с. 26].

Берлін займав особливе становище серед німецьких територій у кількох аспектах [2, с. 58]. Як місто-держава він перебував під спільним управлінням чотирьох головних держав-переможниць, які з цією метою сформували союзне командування. Про те, що Берлін вже на той час мав характер німецької землі, не останньою чергою засвідчила Тимчасова конституція для Великого Берліна від 13 серпня 1946 року [19, с. 195], прийнята союзним командуванням. Однак вона не містила жодних положень про здійснення правосуддя, не кажучи вже про адміністративну юрисдикцію. Тим не менше найшвидше адміністративну юрисдикцію було відновлено саме в Берліні. Вирішальним фактором було те, що «свавілля адміністрації без правового контролю призвело до нестерпних умов» [20, с. 3].

Проте адміністративна юстиція не була запроваджена у всіх секторах Берліна, оскільки не вдалося досягти згоди між усіма чотирма міськими комендантами. Натомість адміністративні суди було відновлено лише в американському та британському секторах, хоча й там лише з 19 листопада та 19 грудня 1945 року відповідно. Аж 7 травня 1946 р. було видано ком'юніке союзного командування, в якому, серед іншого, схвалювалося створення адміністративних судів для всього Берліна з умовою, що ці суди будуть належати до загальної судової системи Берліна, а не до системи Міністерства внутрішніх справ за принципом, який існував раніше. У кожному окупованому секторі Берліна при окружному суді мала бути створена палата для справ, за які раніше відповідав адміністративний суд. Другою інстанцією була створена спеціальна палата при Вищому апеляційному суді. Однак це фундаментальне рішення командування союзників, яке стосувалося всіх секторів, не мало ефекту, особливо щодо французького та радянського секторів.

Для американського сектору Берліна військовий уряд видав наказ щодо відновлення адміністративних судів, згідно з яким 19 листопада 1945 року адміністративні суди на території, контрольованій США, почали працювати [21, с. 604]. Адміністративна юстиція була структурована на два рівні: на рівні адміністративних округів (Кройцберг, Нойкельн, Шенеберг, Штегліц, Темпельхоф і Целендорф) були створені так звані міські адміністративні суди, з районним адміністративним судом (Целендорф) як другою інстанцією. Юрисдикція адміністративних судів базувалася на пруських нормативних актах (№ 3), які діяли безпосередньо до 30 січня 1933 року, хоча в № 4 зазначалося, що юрисдикція адміністративних судів не обмежується принципом виключного переліку. Навпаки, юстиція повинна здійснюватися згідно з загальним положенням, щоб позови могли бути подані проти державних органів за порушення існуючих законів, перевищення повноважень або свавільні дії, якщо за німецьким законодавством не передбачено інших засобів правового захисту. Однак це загальне положення вважалося занадто розмитим у певній частині тогочасної літератури. Зокрема, порушувалося питання щодо конституційних суперечок, декларативних позовів, процесів притягнення до відповідальності посадових осіб та конфлікту юрисдикції.

Набрання чинності британського Наказу про відновлення роботи адміністративних судів датується 15 грудня 1945 року – днем, коли цей наказ було оприлюднено у вигляді афіші. Наказ набув чинності через місяць після американського, 19 грудня 1945 року [22, с. 181, 185]. Як слушно зазначив тоді Ганс Шнайдер, цей наказ був «більш детальним і точним, ніж його американський аналог, який був лаконічним і місцями відверто скупим» [23, с. 249]. Тим не менш, обидва накази, і британський, і американський, надали адміністративним судам процедурні правила, які були ідентичними за змістом. Відмінністю від американського законодавства був тимчасовий однорівневий характер адміністративно-пра-

вового захисту. Якщо № 1 Британського наказу передбачав, що адміністративні суди будуть створені в адміністративних округах Шарлоттенбург, Шпандау, Тіргартен і Вільмерсдорф (надалі іменуються Британський сектор Берліна), № 2 зазначав, що на початковому етапі повинен існувати районний адміністративний суд для всього британського сектора Берліна» [там само, с. 249]. Організаційні положення були передбачені в №3-10. Так, відповідно до № 7, члени районного адміністративного суду повинні мати кваліфікацію для обіймання суддівської посади або вищої адміністративної служби, при цьому чинність судового рішення вимагає участі принаймні одного члена, що має кваліфікацію для обіймання суддівської посади. Щодо відокремлення адміністративної юстиції від діючої адміністрації, № 9 передбачав, що посада державного службовця в місцевій чи районній адміністрації несумісна з членством в адміністративному суді. Стосовно предметної юрисдикції та процедури районного адміністративного суду наказ № 13 – як і американське положення – посилався на пруське законодавство, чинне станом на 30 січня 1933 року, але, відступаючи від пруського законодавства в цьому відношенні, він також передбачав застосування загального положення про юрисдикцію, що міститься в № 11. Згідно з цим, суд був призначений вирішувати всі подання проти наказів та інших розпоряджень адміністративних органів і з усіх адміністративних питань, які виникають у сфері публічного права в британському секторі Берліна. Було чітко додано: принцип загального положення є вирішальним.

Висновки. Історико-правовий аналіз відновлення адміністративної юстиції у французькій окупаційній зоні Німеччини та західних секторах Берліну після 1945 року засвідчує, що утворення на цих територіях адміністративних судів великою мірою послуговувалося попереднім досвідом адміністративних судів земель, перерваним приходом до влади націонал-соціалістів та їхньою поразкою у 1945 році. Тим не менше цей досвід у різних землях був різним. До французької окупаційної зони Німеччини ввійшли дуже різні територіальні одиниці, які були економічно найслабше розвинуті. Адміністративну юстицію у французькій зоні в цілому було відновлено 23 липня 1946 року, зокрема через відновлення роботи адміністративних судів земель Баден, Вюртемберг, Гессен-Пфальц і Рейнланд-Гессен-Нассау. Щодо складу судів, їхньої юрисдикції та процедури було застосовано положення, чинні до приходу до влади Гітлера. Щодо регіону Саар французька окупаційна влада мала територіальні претензії, тому в цьому регіоні адміністративна юстиція створювалась окремо. Залежно від структури адміністративної юстиції до 1933 року її відновлення в окремих землях мало свою специфіку і загалом було консервативнішим порівняно з американською та британською окупаційними зонами.

У місті-державі Берлін, який перебував під спільним управлінням чотирьох головних держав-пореможниць, адміністративна юстиція була створена найшвидше. Однак союзники не змогли дійти згоди щодо її уніфікації в цілому Берліні. Ефективно вона запрацювала лише в американській та британській окупаційній зоні.

Список використаних джерел:

1. Jöhnk W. 50 Jahre Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht – 5 Jahre Schleswig-Holsteinisches Oberverwaltungsgericht. Schleswig-Holsteinische Anzeigen. 1996.
2. Weber W. Der gegenwärtige Verwaltungsaufbau Deutschlands. Hamburg: Gesetz-und-Recht-Verlag, 1948. 77 с.
3. Eschenburg Th. Jahre der Besatzung 1945–1949. Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1983. 627 S.
4. Verfügung №76 des Administrateur Général betreffend die Wiedereröffnung der Verwaltungsgerichte im französischen Besatzungsgebiet. Journal Officiel du Commandement en Chef Français. 1946.
5. Verfügung №77 des Administrateur Général betreffend Errichtung von Verwaltungsgerichten im Saargebiet. 1946.
6. Verfügung №57 des Administrateur Général betreffend Errichtung von Verwaltungsgerichten im Saargebiet. 1946.
7. Schwarz W. 50 Jahre Verwaltungsgerichtsbarkeit in Rheinland-Pfalz. Meyer K.-F. (Hrsg.). 50 Jahre Verfassungs- und Verwaltungsgerichtsbarkeit in Rheinland-Pfalz. Bd. 1. Frankfurt a. M.: Lang, 1977. 537 S.
8. Wiedereinrichtung des Bezirksverwaltungsgerichts. Amtsblatt für das Oberpräsidium von Rheinland-Hessen-Nassau und für die Regierung in Koblenz. 30. März 1946.
9. Hennig J. 50 Jahre Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz in Koblenz. Meyer K.-F. (Hrsg.). 50 Jahre Verfassungs- und Verwaltungsgerichtsbarkeit in Rheinland-Pfalz. Bd. 1. Frankfurt a. M.: Lang, 1977. 537 S.

10. Rundverfügung des Oberpräsidiums Hessen-Pfalz über die Wiedereinführung der Verwaltungsgerichtsbarkeit vom 11. September 1946. Amtliche Mitteilungen des Oberpräsidiums Hessen-Pfalz.
11. Müller G. Württemberg-Hohenzollern 1945 bis 1952. Gögler M., Richer G., Müller G. (Hrsg.). Das Land Württemberg-Hohenzollern 1945–1952. Sigmaringen: Thorbecke, 1982. 525 S.
12. Matz K.-J. Das Land Baden 1945–1952. Sommermann K.-P., Schaffarzik B. (Hrsg.). Handbuch der Geschichte der Verwaltungsgerichtsbarkeit in Deutschland und Europa. Berlin: Springer. 2538 S.
13. Rechtsanordnung über die Verwaltungsrechtspflege für Württemberg-Hohenzollern vom 19. August 1946. Amtsblatt.
14. Landesverordnung über den Aufbau der Verwaltungsgerichtsbarkeit für das Land Baden vom 30. März 1947. Amtsblatt.
15. Schiffmann G. Die Bedeutung der ehrenamtlichen Richter bei Gerichten der allgemeinen Verwaltungsgerichtsbarkeit. Berlin: Duncker und Humblot, 1974. 317 S.
16. Rechtsanordnung über die Verwaltungsrechtspflege für den Kreis Lindau vom 21. Juni 1948. Amtsblatt des Bayerischen Kreises Lindau. Reg.-Nr. 579/48.
17. Bundesverfassungsgericht. Urteil vom 04.05.1955. E 4.
18. Friese K.-H. Aus den Nachkriegswirren ins dritte Jahrtausend – Die Geschichte der saarländischen Verwaltungsgerichtsbarkeit moderner Prägung. Friese K.-H. (Hrsg.) Festschrift zum 50jährigen Bestehen des Oberverwaltungsgerichts und des Verwaltungsgerichts in Saarlouis. Saarbrücken: Verlag Alma Mater, 2002. 406 S.
19. Vorläufige Verfassung für Groß-Berlin vom 13. August 1946. Verordnungsblatt für Berlin 1946.
20. Husen P. v. Gesetz über die Verwaltungsgerichtsbarkeit in Bayern, Württemberg-Baden und Hessen. Stuttgart: Poeschel, 1947. 177 S.
21. Scholz E. Die Verwaltungsgerichtsbarkeit im amerikanischen Sektor von Berlin. Deutsche Verwaltung 1949.
22. Graveson R. The Formation of the Bezirksverwaltungsgericht of the British Sector of Berlin. Titel J. (Hrsg.). *Multitudo legum – ius unum*. Festschrift für Wilhelm Wengler. Bd. 1. Berlin: Interrecht, 1973. 704 S.
23. Schneider H. Die Verwaltungsgerichtsbarkeit in Berlin. Archiv des öffentlichen Rechts. 1948. № 74. S. 293–253.